

Список використаних джерел:

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Медвідь Т.А. Можливості для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму за допомогою електронних грошей // Фінансовий простір. – 2012. – № 2 (6). – С. 21–26.
3. Електронні платіжні системи в Україні: пластикові реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bankchart.com.ua/e_banking/statti/elektronni_platizhni_sistemi_v_ukrayini_plastikovi_realiyi.
4. Веб-сайт міжнародної платіжної системи WebMoney [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://webmoney.ua>.
5. Вікіпедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://wikipedia.org/wiki/WebMoney>.
6. Платежная система PayCash [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.paysystems.org.ua>.

Кирилюк І.В.

курсант,

Львівський державний університет внутрішніх справ

**ЗАВДАННЯ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПІДРОБКОЮ ДОКУМЕНТІВ**

На сьогоднішній день злочинці використовують досить багато різних способів вчинення кримінальних правопорушень. З часом ці способи вдосконалюються, змінюються на більш витончені. Одним із способів, що сьогодні продовжує використовуватися під час вчинення окремих видів злочинів, є підробка у документах рукописних текстів.

Переважна більшість криміналістів підроблений документ трактують як матеріальний носій інформації, зміст або реквізити якого не відповідають дійсності. Такий документ може бути підроблений шляхом інтелектуальної або матеріальної підробки. Інтелектуальна підробка полягає у складанні та видачі правильного за формою та виготовленням документа, але такий документ містить завідомо неправдиві відомості. Встановити факт інтелектуальної підробки за допомогою криміналістичної експертизи неможливо. Матеріальна підробка передбачає змінення змісту документа через внесення до нього неправдивих відомостей або шляхом повного виготовлення підробленого документа (тобто часткова або повна підробка). Матеріальна підробка виявляється за допомогою техніко-криміналістичного дослідження документів [1].

З огляду на те, що сам факт підроблення документа у окремих випадках є самостійним злочином, то злочинці за допомогою фальшивих документів вчиняються й інші злочини, не менш каранні, наприклад: розкрадання майна шляхом підробки документів, службові злочини, убивства тощо. Тому, для того щоб виявити матеріальну підробку в документах, зафіксувати та дослідити її, призначають судово-почеркознавчу та техніко-криміналістичну

експертизи. Нерідко виникає необхідність призначати з цього приводу комплексну експертизу.

Судово-почеркознавчі експертизи сьогодні відіграють неабияку роль у судочинстві. Потреба у їхньому призначенні постає тоді, коли для вирішення чи розв'язання певних питань, з'ясування обставин, що мають значення у кримінальному провадженні, виникає необхідність застосування спеціальних знань для дослідження рукописних записів, підписів. Як правило, необхідність у таких дослідженнях виникає у випадках потреби встановлення конкретної особи виконавця; визначення умов, у яких виконувався почерковий об'єкт; встановлення належності почерку виконавця до групи почерків, притаманних особам певної статі, віку або типу тощо [2].

Судово-почеркознавча експертиза на сучасному етапі розвитку дозволяє вирішувати ідентифікаційні і неідентифікаційні завдання, які виникають у кримінальному судочинстві. До основних завдань, які ставляться перед експертами-почеркознавцями, можна назвати ідентифікацію виконавця рукописного тексту, цифрових записів чи підпису, виконання однією особою різних текстів, підписів, окремих фрагментів тексту.

Об'єктами дослідження судово-почеркознавчої експертизи можуть виступати як досить великі за обсягом тексти документів, так і короткі записи, підписи, які виконані: а) у звичайних умовах; б) почерком, який змінився під впливом незвичних умов, незвичного стану або обставин виконання тексту (незручне положення, незвичний письмовий прилад, підвищена фізична напруженість, сп'яніння); в) почерком, який навмисно змінений, коли документ складається від імені певної особи; г) із застосуванням технічних засобів. Коли призначається така експертиза, слідчий має визначити безпосередній об'єкт дослідження: фрагмент тексту, цифровий запис або підпис та індивідуалізувати його в постанові, вказавши необхідні реквізити документа в цілому (назва, номер, дата виконання), початкові або заключні слова рукопису і його розмір (кількість рядків, сторінок тощо). При дослідженні підпису у постанові слід зазначати прізвище особи, від імені якої він виконаний, його розміщення в документі [3, с. 17].

Серед типових запитань, які слідчий може поставити експерту-почеркознавцю на вирішення можна навести такі: 1) ким з певних осіб виконаний рукописний текст чи його частина?; 2) ким з певних осіб виконані цифрові записи?; 3) чи виконаний підпис від імені певної особи цією особою або іншою певною особою?; 4) чи виконаний текст документа і підпис у ньому однією особою?

Не менш важливими є і діагностичні та класифікаційні завдання, що також можуть бути вирішені судово-почеркознавчою експертизою.

Діагностичні завдання дають можливість отримати відомості про зовнішню обстановку, що була під час письма, та внутрішній стан того, хто писав. Це обумовлено такою властивістю почерку, як здатність реагувати на різні психофізіологічні фактори. У виключних випадках – при значній різниці у часі між написанням документа і його дослідженням можна встановити також час виконання документа [3].

Вирішення діагностичних завдань має багатоступінчасту структуру, яка залежить від компонентного складу завдання. Згідно з розробленою класифікацією вони поділяються на дві основні категорії: 1) завдання, що

реалізуються за наявності досліджуваного об'єкта і порівняльного матеріалу та 2) завдання, які вирішуються за наявності лише досліджуваного об'єкта [4].

Діагностичні завдання передбачають встановлення за допомогою почерку властивостей самої особи, що пише. Нерідко виникає необхідність призначати комплексну психолого-почеркознавчу експертизу, що дозволяє визначити тип і властивості нервової системи людини, її патологічні особливості, риси характеру. До типових класифікаційних завдань слід віднести наступні питання до експерта: особою якої статі написано текст документа?; якого віку виконавець рукопису чи підпису?; яка загальна соціально-демографічна характеристика виконавця – автора рукопису, місце формування його письмових навичок, рідна мова та професія?

Враховуючи фактори, які впливають на формування письмово-рухових навичок особи і особливостей їх прояву у почерку, експерт-почеркознавець може вирішити ряд діагностико-класифікаційних завдань: 1) загальнофізичні якості людини (стать, вік, будову тіла); 2) індивідуальні якості особи (характер, темперамент); 3) психофізіологічні і патологічні стани особи на час виконання рукопису (сильне душевне збудження, фізична втома, сп'яніння, наявність психічних розладів); 4) соціально-демографічні дані про особу (рівень освіти, місце проживання); наявність професійних навичок (стенографічних, навичок креслення, малювання) [5, с. 71].

У підсумку варто зазначити, що незважаючи на важливість вирішення експертом-почеркознавцем саме ідентифікаційних завдань, не варто нехтувати діагностичними та класифікаційними завданнями. Вирішення цих завдань спрямоване на звуження кола осіб, що можуть бути визначені як ймовірні виконавці того чи іншого рукописного тексту, що полегшить роботу слідчого щодо встановлення вже конкретного виконавця тексту.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/poln_text/knigi/1_diski/krim/html/Глава_10.htm.
2. Свобода Є.Ю. Судово-почеркознавча експертиза: деякі проблемні питання та сучасні можливості / Свобода Є.Ю, Абрамова В.М. // Часопис Академії адвокатури України. – 2014. – № 22. – С. 82–85.
3. Експертизи у судовій практиці: навч. посібник / В.Г. Гончаренко, В.Є. Бергер, Л.П. Булига та ін. – К.: Либідь, 1993. – 197 с.
4. Волобуєв А.Ф. Криміналістика: підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/62252-4-pocherkoznavcha-avtoroznavcha-ekspertizi.html>.
5. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посібник / за заг. ред. В.Г. Гончаренка та І.В. Гори. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 504 с.